

POSTANOWIENIE

Dnia 21 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący)

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca)

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie ze skargi P. .na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w [...]
w sprawie VI ACa .../15,
z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...]
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 lutego 2018 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

P.F. wniósł skargę na naruszenie jego prawa do rozpoznania bez nieuzasadnionej zwłoki sprawy o rozwód, eksmisję i podział majątku, zawisłej przed Sądem Apelacyjnym w [...] pod sygn. akt VI ACa .../15, domagając się stwierdzenia przewlekłości postępowania w tej sprawie, wydania Sądowi drugiej instancji zalecenia podjęcia w wyznaczonym terminie odpowiednich czynności, tj. niezwłocznego wyznaczenia rozprawy apelacyjnej celem zakończenia postępowania oraz zasądzenie na jego rzecz sumy pieniężnej w wysokości 20.000 zł.

W uzasadnieniu skargi podniesiono, że Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem z dnia 18 maja 2015 r., IV C .../13 zakończył w pierwszej instancji postępowanie o rozwód, eksmisję i podział majątku pomiędzy skarżącym a powódką B. F. Akta sprawy wraz z apelacją powódki zostały doręczone Sądowi Apelacyjnemu w dniu

31 sierpnia 2015 r. Przez okres ponad dwóch lat od tej daty wyrok nie mógł się uprawomocnić, gdyż Sąd drugiej instancji nie podjął czynności nakazanych prawem. Mianowicie, rozprawa apelacyjna wyznaczona na dzień 19 kwietnia 2016 r. została odroczona do dnia 7 czerwca 2016 r. z uwagi na niezawiadomienie przez Sąd o jej terminie Rzecznika Praw Dziecka. Na rozprawie w dniu 7 czerwca 2016 r. Sąd ograniczył się do wydania postanowienia o dopuszczeniu dowodu z uzupełniającego przesłuchania stron. Mimo osobistego stawiennictwa stron wraz z pełnomocnikami Sąd nie przystąpił do ich przesłuchania, odraczając rozprawę do dnia 5 września 2016 r. Uzupełniające przesłuchanie stron nastąpiło na rozprawach w dniu 5 września i 17 października 2016 r. Na rozprawie w dniu 17 października 2016 r. Sąd wydał również postanowienie o wysłuchaniu małoletniego syna stron – M. F. Mimo, że od tej rozprawy upłynęło ponad 14 miesięcy, Sąd Apelacyjny nie podjął żadnych czynności procesowych, a mianowicie nie wysłuchał małoletniego, a co ważniejsze, nie wyznaczył terminu rozprawy celem zakończenia postępowania. Mimo interwencji skarżącego w postaci pism z dnia 30 marca i 12 lipca 2017 r. o wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej oraz informujących, że małoletni M. został wysłuchany przez biegłego sądowego z zakresu psychologii w toku postępowania o nakazanie wydania dziecka (w sprawie III Nsm .../17 Sądu Rejonowego w G.), do dnia dzisiejszego rozprawa nie została wyznaczona.

Skarżący wskazał, że przewlekłość postępowania polega na wynikającym z nieznamości akt sprawy nieprawidłowym podejmowaniu przez Sąd czynności procesowych, a mianowicie na wyznaczaniu kolejnych rozpraw apelacyjnych (w dniu 19 kwietnia i 7 czerwca 2016 r.), na których nie zostały podjęte żadne czynności procesowe oraz na beczynności polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej przez okres ponad 14 miesięcy. Podniósł, że ta niczym nieusprawiedliwiona beczynność Sądu w sposób istotny narusza jego interesy, gdyż od ponad 5 lat jest przedmiotem „ataków” ze strony powódki, a w szczególności narusza dobro ośmioletniego syna stron. Doszło bowiem do sytuacji, w której powódka nie odprowadziła małoletniego do domu skarżącego po wykonanym w dniu 26 grudnia 2016 r. kontakcie, mimo że prawomocnym i wykonalnym postanowieniem z dnia 3 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy w [...] w sprawie IV C .../13 powierzył ojcu bezpośrednią pieczę nad małoletnim, z

ustaleniem miejsca zamieszkania małoletniego w każdorazowym miejscu zamieszkania ojca i przez okres ponad trzech miesięcy izolowała małoletniego od ojca, uniemożliwiając mu jakikolwiek kontakt z synem oraz nie realizowała wobec niego obowiązku szkolnego. Przewlekłe prowadzenie postępowania apelacyjnego powoduje, że powódka stosuje przemoc emocjonalną wobec małoletniego syna polegającą na manipulowaniu nim, szantażowaniu, nastawianiu go przeciwko ojcu oraz indukowaniu mu nieprawdziwych i negatywnych twierdzeń na temat ojca.

W odpowiedzi na skargę Prezes Sądu Apelacyjnego w [...] zgłosił swój udział w sprawie i wniósł o oddalenie skargi.

Prezes Sądu Apelacyjnego podniósł, że żądana przez skarżącego kwota pieniężna jest nadmiernie wygórowana, zaś analiza czynności Sądu drugiej instancji w ogóle nie daje podstaw do przyjęcia, iż były one podejmowane opieszale lub wadliwie, gdy się uwzględni ilość składanych przez strony wniosków procesowych wymagających podjęcia decyzji lub przesłania akt do innego sądu. Po pierwsze - wraz z apelacją powódki przedstawionych zostało Sądowi odwoławczemu 11 zażaleń na postanowienia Sądu pierwszej instancji. Zażalenia te zostały rozpoznane - po sprostowaniu ich przekazania przez Sąd Okręgowy - do stycznia 2016 r. Termin rozprawy został wyznaczony na dzień 19 kwietnia 2016 r., po rozpoznaniu przez Sąd Okręgowy złożonego w międzyczasie wniosku o zmianę postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Po drugie - zgłoszenie udziału w sprawie przez Rzecznika Praw Dziecka nastąpiło w dniu 5 kwietnia 2016 r., już po wyznaczeniu terminu rozprawy, podczas gdy zawiadomienia o terminie rozprawy wysyłane są z co najmniej trzytygodniowym wyprzedzeniem z uwagi na częste przypadki nieuzyskiwania potwierdzeń ich odbioru. Ponadto, strony zgłosiły podlegające rozpoznaniu wnioski dowodowe - powódka w apelacji, a pozwany w piśmie procesowym z dnia 6 kwietnia 2016 r. Uwzględnienie wniosku o uzupełniające przesłuchanie stron nastąpiło na rozprawie w dniu 7 czerwca 2016 r. Po trzecie - na kolejnej rozprawie w dniu 5 września 2016 r. Sąd zdołał przesłuchać jedynie powódkę i - z uwagi na ponad trzygodzinne opóźnienie - odroczył rozprawę na dzień 17 października 2016 r. W tym dniu pozwany został przesłuchany, a rozprawę odroczone w związku z dopuszczeniem przez Sąd dowodu z wysłuchania małoletniego. Po czwarte - w dniu 26 października 2016 r. wyznaczony

został termin wysłuchania małoletniego na dzień 28 listopada 2016 r. Termin ten został odwołany w związku ze złożeniem przez pozwanego w dniu 2 listopada 2016 r. wniosku o wyłączenie sędziego referenta. Wniosek ten został oddalony postanowieniem z dnia 30 listopada 2016 r., a postanowieniem z dnia 9 lutego 2017 r. oddalono zażalenie. Po piąte - jeszcze przed rozpoznaniem zażalenia wpłynął wniosek o udzielenie zabezpieczenia przez nakazanie wydania dziecka. W związku z tym w dniu 27 lutego 2017 r. akta zostały przesłane do Sądu Okręgowego. W dniu 31 marca 2017 r. wpłynęły wnioski stron o przyspieszenie wysłuchania małoletniego, jednak akta sprawy zostały przesłane do Sądu Okręgowego w związku z kolejnymi wnioskami o zmianę postanowień o udzieleniu zabezpieczenia. Po szóste - w dniu 17 lipca 2017 r. pozwany wniósł o zmianę postanowienia dowodowego w przedmiocie wysłuchania małoletniego, a w dniu 21 grudnia 2017 r. Sąd zmienił swoje postanowienie dowodowe i dopuścił dowód z opinii zespołu sądowych specjalistów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga jest nieusprawiedliwiona.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 75; dalej jako ustawa o skardze na przewlekłość), ustawa ta reguluje zasady i tryb wnoszenia oraz rozpoznawania skargi strony, której prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki zostało naruszone na skutek działania lub bezczynności sądu lub prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze. Celem skargi jest przeciwdziałanie trwającej przewlekłości, zaś jej funkcją - przede wszystkim wymuszenie nadania sprawie odpowiedniego, sprawnego biegu procesowego. Służy temu zarówno samo stwierdzenie wystąpienia przewlekłości w postępowaniu (art. 12 ust. 2 ustawy), jak i możliwość zalecenia podjęcia przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie, które jednak nie mogą wkraczać w zakres oceny faktycznej i prawnej sprawy (art. 12 ust. 3 ustawy), a także ewentualne

przyznanie sumy pieniężnej jako wstępnej (tymczasowej) rekompensaty (art. 12 ust. 4). Stosownie do art. 2 powołanej ustawy, strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie w sprawie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy (ust. 1), przy czym dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez Sąd w celu wydania w sprawie rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie (ust. 2).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że po pierwsze - za przejaw naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki uważa się, między innymi, wielomiesięczną bezczynność sądu polegającą na niewyznaczaniu rozprawy, także rozprawy apelacyjnej, zwłaszcza gdy nie zachodzą okoliczności usprawiedliwiające opóźnienie; po drugie - przewlekłość postępowania zachodzi zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy wprowadzi je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy; po trzecie - wskazanie przez stronę okoliczności uzasadniających skargę na przewlekłość postępowania nie może polegać na zakwestionowaniu ogólnego trwania postępowania, lecz powinno wskazywać określone czynności procesowe, których sąd nie podjął lub podjął z nieuzasadnioną zwłoką, bądź też dokonał wadliwie; po czwarte - dokonując oceny, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, uwzględnia się, między innymi, charakter sprawy, stopień jej faktycznej i prawnej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania; po piąte - nie dochodzi do przewlekłości postępowania apelacyjnego, jeżeli rozprawa zostaje odroczone w celu przeprowadzenia dodatkowych dowodów, a ich zgromadzenie nie może nastąpić niezwłocznie (por. postanowienia z dnia 12 lipca 2017 r., III SPP 28/17, LEX nr 2332310 12 lipca 2017 r., III SPP 31/17, LEX nr 2332312 i powołane w nim orzeczenia).

Skarżący zarzuca przewlekłość postępowania apelacyjnego, wskazując w

pierwszym rzędzie na wadliwe dokonanie przez Sąd drugiej instancji czynności procesowych, polegające na wyznaczeniu terminu rozpraw apelacyjnych na dzień 19 kwietnia i 7 czerwca 2016 r., na których żadnych czynności procesowych nie podjęto oraz w dalszej kolejności - na niczym nieusprawiedliwioną beczynność Sądu odwoławczego, polegającą na niewyznaczeniu terminu rozprawy po dniu 17 października 2016 r. przez ponad 14 miesięcy.

W odniesieniu do pierwszej kwestii należy zauważyć, że zarządzeniem z dnia 3 marca 2016 r. wyznaczono termin rozprawy apelacyjnej na dzień 19 kwietnia 2016 r. W dniu 5 kwietnia 2016 r. swój udział w sprawie zgłosił Rzecznik Praw Dziecka. W trybie i terminie właściwym do obiegu korespondencji, pismo Rzecznika zawierające zgłoszenie zostało dołączone do akt sprawy w dniu 7 kwietnia 2016 r., a więc na 11 dni przed jej terminem. Jak wynika z wyjaśnienia Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...], obowiązującą w tym Sądzie praktyką jest wysyłanie zawiadomień o terminie rozprawy z co najmniej trzytygodniowym wyprzedzeniem z uwagi na trudności z uzyskaniem potwierdzeń ich odbioru, a ponadto, wyznaczona na ten dzień rozprawa podlegałaby odroczeniu również z uwagi na treść zgłoszonych przez strony wniosków dowodowych. Wskazuje to, że odstąpienie od zawiadomienia Rzecznika Praw Dziecka o wyznaczonym na dzień 19 kwietnia 2016 r. terminie rozprawy nie nastąpiło wskutek przeoczenia lub nieznajomości akt sprawy (jak twierdzi skarżący), ale było wynikiem organizacji pracy sądu, spowodowanej trudnościami związanymi z wykonywaniem czynności przez operatora pocztowego, na które sąd nie ma wpływu. Niewątpliwie na rozprawie w tym dniu możliwe było rozstrzygnięcie o wnioskach dowodowych stron, w szczególności o wniosku w przedmiocie dowodu z ich uzupełniającego przesłuchania (co nastąpiło dopiero na rozprawie w dniu 7 czerwca 2016 r.) i - w razie jego dopuszczenia - przeprowadzenie tego dowodu na kolejnym terminie rozprawy, wyznaczonym z uwzględnieniem czasu niezbędnego dla dokonania tej czynności i konieczności rozpoznania innych spraw. Spowodowana tym zaniechaniem zwłoka nie może być jednak uznana za nadmierną i z tego względu powodującą lub wpływającą na przewlekłość postępowania, gdy się uwzględni charakter spraw o rozwód, które nie należą do kategorii spraw pilnych i których rozstrzygnięcie nie jest ukierunkowane na maksymalnie szybkie zakończenie sprawy,

ale raczej na dążenie do utrzymania trwałości małżeństwa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2017 r., III SPP 44/17, LEX nr 2401054) oraz okoliczność, że pomiędzy terminami kolejnych rozpraw nie upłynął okres dłuższy niż cztery miesiące, który powszechnie jest uznawany za okres niewskazujący jeszcze na zwłokę w podejmowaniu czynności procesowych przez sąd w rozumieniu art. 2 ust. 1 i 2 ustawy o skardze na przewlekłość (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2012 r., III SPP 8/12, LEX nr 1171299 i powołane tam orzeczenia).

W zakresie odnoszącym się do zarzucanej Sądowi odwoławczemu beczynności, polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej przez okres ponad 14 miesięcy liczony od terminu rozprawy w dniu 17 października 2016 r., to beczynności tej nie można uznać za niczym nieusprawiedliwioną zwłokę, jak twierdzi skarżący. Po pierwsze, rozprawa w dniu 17 października 2016 r. została odroczona celem przeprowadzenia dowodu z wysłuchania małoletniego, a wysłuchanie to zostało wyznaczone na dzień 28 listopada 2016 r. Po drugie, z akt sprawy wynika, że niemożność prowadzenia dalszych czynności procesowych zmierzających do zakończenia postępowania wynikała przede wszystkim z działań stron, takich jak: wniosek pozwanego z dnia 25 listopada 2016 r. o wyłączenie sędziego referenta (zażalenie pozwanego na odmowę wyłączenia sędziego zostało oddalone postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 9 lutego 2017 r.); konieczność udostępnienia akt sprawy Sądowi Okręgowemu w [...] na żądanie z dnia 16 stycznia 2017 r., ponowione w dniu 24 stycznia 2017 r., celem rozpoznania wniosku pozwanego o zabezpieczenie poprzez wydanie dziecka (od 27 lutego do 10 marca 2017 r.); konieczność przesłania akt Sądowi Rejonowemu w G. na żądanie z dnia 24 stycznia 2014 r., w związku ze złożonym przez pozwanego wnioskiem w przedmiocie wykonywania kontaktów z małoletnim (od 13 marca do 28 marca 2017 r.); konieczność ponownego udostępnienia akt Sądowi Okręgowemu w [...] na żądanie z dnia 3 kwietnia 2017 r., celem rozpoznania wniosku o zmianę zabezpieczenia kontaktów (od 14 kwietnia do 26 czerwca 2017 r.). W tej ostatniej dacie akta przekazano Sądowi Apelacyjnemu wraz z zażaleniami stron na postanowienie Sądu Okręgowego w [...] z dnia 10 maja 2017 r. Postępowanie zażaleniowe zakończyło się oddaleniem obydwu zażeń

postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 21 września 2017 r. W dniach od 31 października do 11 listopada 2017 r. akta ponownie udostępniono Sądowi Okręgowemu w [...] celem załatwienia wniosku o wykonanie postanowienia z dnia 10 maja 2017 r.

Przedstawiona analiza przebiegu postępowania wskazuje, że nie można skutecznie postawić mu zarzutu wielomiesięcznej przewlekłości, o której stanowi art. 2 ust. 1 i 2 ustawy o skardze na przewlekłość. W ocenianym postępowaniu zaistniały bowiem obiektywne przeszkody, spowodowane w szczególności działaniem stron, usprawiedliwiające niewyznaczenie terminu rozprawy po dniu 17 października 2016 r. do czasu wniesienia niniejszej skargi. Po zakończeniu opisanych postępowań incydentalnych wszczętych złożonymi przez strony wnioskami i środkami zaskarżenia oraz zwrocie akt, Sąd Apelacyjny podjął czynności procesowe zmierzające do rozstrzygnięcia sprawy i postanowieniem z dnia 21 grudnia 2017 r. dopuścił dowód z opinii zespołu biegłych sądowych specjalistów.

Z tych względów Sąd Najwyższy, nie podzielając zarzutów skargi, orzekł o jej oddaleniu na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość.

kc